

בתי המשפט

ע"א 3129/02		בית המשפט המחוזי בירושלים	
16/06/2003		בפני:	
		כב' השופטת מ' נאור	
		כב' השופט ב' אוקון	
		כב' השופטת ח' בן עמי	

בעניין: טלקאר חברה בע"מ

המערערות

נגד

1. שחר רייספלד

2. אדי רייספלד

המשיבים

מיני-רציו:

הגנת הצרכן – משווק רכב אינו רשאי למכור רכב מתצוגה כרכב חדש מבלי לידע את הקונה

המשיבים רכשו רכב חדש מהמערערת וקיבלו רכב שעמד בתצוגה. ביהמ"ש קמא קבע שהיה על המערערת לגלות למשיבים שהרכב מתצוגה והורה על פיצוי בגובה 20% משווי הרכב החדש, שהוא ההפרש בין מחירו של רכב חדש ורכב משומש, בתוספת פיצוי על נזק לא ממוני. מכאן הערעור. ביהמ"ש קיבל את הערעור בחלקו.

נקבע כי הערכאה הראשונה צדקה בקביעה העקרונית שקיימת חובת גילוי לגבי העובדה שהרכב עמד בתצוגה. חובה זו קמה מכח סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן המחיל על העוסק חובת גילוי מוחלטת בנוגע לשימושים קודמים שנעשו ברכב. נקבע כי גם התצוגה היא בגדר שימוש, אף ששימוש זה אינו זהה להורדה של הרכב לכביש. גם המערערת בעצמה הביעה חשש שאם תיקבע חובת גילוי לגבי היות הרכב מתצוגה, תהא לכך השפעה על קהל הצרכנים. לפיכך נקבע, שלמרות שהצרכנים חתמו עם קבלת הרכב, על מסמך לפיו הרכב נבדק ונמצא לשביעות רצונם, הם זכאים להסתמך על אי ההתאמה לאור הוראת סעיף 16 שקובעת שאם אי ההתאמה נבעה מעובדות שהמוכר ידע או היה עליו לדעת בעת גמירת החוזה, והוא לא גילה אותן לקונה, זכאי הקונה להסתמך עליה על אף האמור בכל הסכם.

באשר לפיצוי בגין הפרת חובת הגילוי, קבע ביהמ"ש כי המשיבים לא הוכיחו בדרך הראויה את שיעורו של הנזק הממוני שנגרם להם. ביהמ"ש קבע שאין לראות ברכב מתצוגה רכב שהורד לכביש, ולכן אין לפצות בגין ההפרש שבין רכב חדש לרכב "משומש". לפיכך, ביהמ"ש הפחית את גובה הפיצוי ל-7,500 ש"ח בלבד.

פסק דין

1. רכב שעמד באולם תצוגה נמכר ללקוחות. לא נאמר ללקוחות שמדובר ברכב מתצוגה. האם זכאים הלקוחות לפיצוי? זו השאלה העומדת ביסודו של ערעור זה. בהנחה שקיימת זכות לפיצוי מתעוררת שאלת היקף הפיצוי על-פי הנתונים שהוכחו במקרה זה.

2. הלקוחות, בני הזוג רייספלד שהם המשיבים בערעור זה, התקשרו ביום 19.5.1999 עם המערערת, טלקאר חברה בע"מ, בהסכם לרכישת מכונית מסוג דייהו נובירה סטייפן אוטומטי. התקשרות זו נעשתה לאחר שהמשיבים בדקו רכב באולם התצוגה של החברה. המשיבים ביקשו שיפורים שונים כגון: התקנת חלונות חשמליים וטייפ. הם שילמו מחיר מלא בסך 98,738 ₪, בניכוי הנחת מזומן של 4,000 ₪. המכונית נמסרה להם ביום 7.6.1999. מושבי המכונית לא היו מכוסים בניילונים. במועד המסירה לא העלו המשיבים כל טענה נגד המכונית שקיבלו, ואף חתמו על מסמך המעיד כי המכונית נבדקה ונמצאה לשביעות רצונם.

3. לא היתה מחלוקת על כך שהרכב שקיבלו המשיבים הוא רכב שעמד באולם התצוגה. יש להדגיש – מדובר ברכב שעמד באולם ללא מפתחות ולא ברכב שבו נהגו רוכשים פוטנציאליים. כמה ימים לאחר קבלת הרכב דרשו המשיבים מהמערערת להחליף את הרכב במכונית אחרת שלא עמדה בתצוגה. המערערת סירבה לכך והמשיבים הגישו את התביעה נשוא הערעור.

4. הערכאה הראשונה (כבוד השופט רומנוב) קבעה כי במכירת מכונית מתצוגה הפרה המערערת את הסכם המכר. בית המשפט סירב עם זאת להורות על סעד של אכיפה, כיוון שהתובעים (המשיבים שלפנינו) עשו שימוש במכונית משך שנתיים וחצי. מצב החזקתה של המכונית לא היה ברור, ולא היה ברור גם אם בעת מתן פסק הדין נמכרות מכוניות מאותו דגם. בית המשפט קבע כי הסעד הראוי בגין הפרה הוא סעד של פיצויים. הפיצוי – כך נקבע – צריך להעמיד את התובעים במצב בו היו מצויים אלמלא הפרה הנתבעת את ההסכם. בית המשפט קבע כי המשיבים יכולים היו למכור את המכונית כשהנתבעת סירבה לבקשתם להחליפה, ולקנות מכונית אחרת. כיוון שמכוניתם של התובעים הפכה, לפי קביעת הערכאה הראשונה, להיות מכונית "משומשת" ועל כן איבדה מערכה, ההפרש הכספי בין מחיר מכונית משומשת למחיר מכונית חדשה הוא הפיצוי לו זכאים הרוכשים. הפרש המחיר בין מחיר הרכישה (94,378 ₪) לבין ערכה של מכונית משומשת מאותו סוג כפי שהיה ביוני 1999 הוא לדעת הערכאה הראשונה הפיצוי הראוי. בית המשפט הוסיף וקבע, כי אם אין נתונים באשר למחירה של מכונית משומשת כאמור ביוני 1999, על המוכרת לשלם לרוכשים את מחצית ההפרש בין מחירה של מכונית חדשה לבין מחירה של מכונית משומשת כפי שהיה בישיבת קדם המשפט שהתקיימה ביולי 2000: באותה עת מחירה של מכונית חדשה עמד על סך 97,990 ₪ ומחירה של מכונית משומשת עמד על 81,000 ₪. כיוון שהתובעים קיבלו הנחה של 4,000 ₪, יש להעמיד את ההפרש בין מחירה של מכונית חדשה למחירה של מכונית משומשת על סך של 12,990 ₪. על כן קבעה הערכאה הראשונה כי בהעדר נתונים לגבי מחירה של מכונית משומשת ביוני 1999, יש לפסוק לטובת הרוכשים סכום של 6,495 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 15.6.99. בנוסף לסכום האמור, נפסק לטובת הרוכשים נזק לא ממוני בסכום של 10,000 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום פסק הדין. הנזק הלא ממוני נקבע על-פי הערכה של כ-10 אחוז משווי הרכב. בנוסף חויבו הנתבעים בתשלום הוצאות משפט ושכ"ט עורך דין בסך של 7,500 ₪ + מע"מ. הנזק הממוני והנזק הלא ממוני שנקבעו בערכאה הראשונה עומדים אפוא (בערכים נומינליים) על כ-16,500 ₪.

5. על כך שלא ניתן צו אכיפה של החלפת המכונית אין לפנינו ערעור של הרוכשים. המערערת טוענת בערעורה כי לא היה כל פסול בהתנהגותה וכי המשיבים לא היו זכאים לשום פיצוי; בוודאי לא היו זכאים לטענת המערערת לפיצוי כולל של כ-20 אחוז משווי הרכב.

6. טענה אחת של המערערת יש להסיר מעל הפרק כבר בתחילת הדברים. בסיכומים טוענים באי כח המערערת (אשר החלו לייצגה רק משלב הסיכומים לפנינו) כי המשיבים ידעו היטב שהמכוננית שנמסרה להם היא המכוננית אותה ראו בתצוגה. בסיכומיהם, המשיבים טענו כי הדבר נודע להם רק כמה ימים לאחר קבלת הרכב. על-פי טענת באי כח המערערת ידעו המשיבים עובדה זו כבר בעת ביצוע הזמנת הרכב והתוספות לו. בוודאי ידעו זאת בעת שהמכוננית נמסרה להם. לטענה חדשה זו אין עיגון בטענות המצהירים מטעם המערערת. אכן, המצהיר אילן טל ציין בתצהירו כי "התובעים ביקרו באולם התצוגה לפני רכישת רכבם וראו את הרכב שבתצוגה, והוא גם אותו רכב שנמסר להם". בהצהרה זו אין די כדי "לכסות" את הטענה שהועלתה בסיכומים לפנינו, ולפיה התובעים ידעו במועד הרכישה או במועד קבלת הרכב שמדובר ברכב מתצוגה. מר טל איננו מציין כי אמר זאת למשיבים. על-פי הסדר דיוני שהושג לא נחקרו המצהירים מטעם שני הצדדים ואולם, לטענה האמורה לא היה מדעיקרא ביסוס בתצהירי המערערת, ואין הצדקה להחזיר את התיק לשם חקירת המצהירים לערכאה הראשונה.

7. חוזרת איפוא למקומה השאלה: האם היתה חובה על הנתבעת – המערערת לגלות לתובעים שהרכב שקיבלו עמד בתצוגה. בהנחה שהמערערת הפרה חובה השאלה היא מה המשמעות הכספית של ההפרה.

8. הערכאה הראשונה קבעה כי למערערת קמה חובה ליידע את הרוכשים שמדובר ברכב מתצוגה. בפסק הדין עמד בית המשפט על כך שישנם סוגים שונים של סחורות העומדים בתצוגה. מי שרוכש נעליים או מוצרי ביגוד שונים לאחר שמדד אותם בחנות מביא בחשבון שייתכן ומאן דהוא כבר מדד אותם בחנות. לעומת זאת, לגבי מכשירי טלוויזיה ומוצרים דומים שעמדו בתצוגה והופעלו למטרת הדגמה – יש הכרח להביא לידיעת הקונה את העובדה שהמדובר במוצר מתצוגה. השאלה שהציגה לעצמה הערכאה הראשונה היתה מה הדין לעניין זה החל על מכוניות והאם קיימת חובה לגלות ללקוח שרכב עמד בתצוגה. על שאלה זו השיבה כאמור הערכאה הראשונה בחיוב.

9. בתצהיריהם של המשיבים הם עמדו על כך שרכישת מכוננית חדשה היתה עבורם משאת נפש והגשמת חלום. זו היתה מכוננית החדשה הראשונה. כשהסתבר להם שהרכב שרכשו עמד בתצוגה "תוך שעשרות ומאות צרכנים נכנסו ויצאו בדלתותיו, חיטטו בקרביו ונגעו במערכותיו ובמתקניו", פרצה המשיבה בבכי. הם טענו גם (תוך הצגת תמונות) שהיו צופרים עקומים ולא סימטריים ובעיות בפתח הכנסת המפתח וכי פנים הרכב "לא נראה חדש". אומר כאן במאמר מוסגר כי בתמונות שהוצגו לא ניתן לראות שהצופרים עקומים ולא שהיתה בעיה בהכנסת המפתח. הערכאה הראשונה גם לא קבעה ממצא שכך היה.

10. המערערת טענה כי מדובר ברכב חדש לכל דבר ולא ברכב "משומש". לטענתה תנאי החזקה של מכוננית בתצוגה **טובים** בהרבה מאלה של רכב חדש שאיננו בתצוגה הנשאר, לעיתים, חודשים רבים במחסני ערובה בקור ובגשם. עוד טוענת היא, כי לא כל יבואן עוטר את מושבי המכוננית בניילון. המערערת עמדה על כך שאין זה מקובל, גם בחברות אחרות, להודיע על כך שמדובר ברכב מתצוגה. בנוסף טענה כי המשיבים לא המציאו כל חוות דעת שמאית לביסוס הטענה שהתצוגה מפחיתה מערך הרכב. לעניין זה חוזרת המערערת ומדגישה שאין המדובר ברכב ששימש לנסיעת תצוגה. המצבר של רכב העומד בתצוגה מנותק, ואין כלל בנמצא מפתח התנעה. גם אולם תצוגה הוא בגדר מחסן ערובה (מקורה), והרכב הניצב בו לא משוחרר עדיין מהמכס.

11. הערכאה הראשונה ציינה בפסק דינה כי "אפשר שעוצמת הרגשות של התובעים כלפי מכוניתם היא חריגה. ייתכן שלא כל מי שרכש מכונית היה פורץ בבכי כאשר היה מסתבר לו שהמכונית אותה קיבל היא מכונית אשר קודם לכן עמדה בתצוגה...". עוד ציין בית המשפט כי "אפשר שיהיה מי שיאמר כי מדובר באלמנט פסיכולוגי בלתי-רציונאלי" אך בצד זה הדגישה כי בעולם הצרכנות יש לייחס משמעות גם לאלמנטים פסיכולוגיים ולשיקולים לא-רציונאליים.

12. הערכאה הראשונה קבעה שהיתה קיימת חובת גילוי. לעניין זה ציטטה דברים שאמרה המערערת עצמה בסיכומיה:

"מן המפורסמות היא כי בשעה שהלקוח מוציא את הרכב מאת המוכר, מושלמת פעולת העברת הבעלות והופך הרכב ל'משומש' במונחים מסחריים אמיתיים. כתוצאה, אכן מאותו רגע יורד ערכו של הרכב בשיעורים ניכרים, ומעולם לא ניתן עוד להציג אותו כרכב 'חדש'".

בית המשפט מצא כי דברים אלה שטענה המערערת מספקים דוגמא לכך ששוק המכוניות אינו נשלט רק על ידי שיקולים כלכליים. לאחר הבאת הציטוט האמור מדברי המערערת בסיכומיה, מקשה בית המשפט ומשיב:

"ומאליה נשאלת השאלה: מדוע מכונית אשר נרכשה לפני ימים, שבועות או חודשים ספורים מאבדת מערכה בשיעורים ניכרים? האם מבחינה מכאנית יש הבדל כה גדול בין מכונית חדשה ממש לבין מכונית הנמצאת 'על הכביש' זמן כה קצר? האם ההצדקה על ירידת ערכה של המכונית בשיעורים כה ניכרים היא כולה רציונאלית, או שמעורבים כאן שיקולים בעלי מימד פסיכולוגי? ואם עצם העמדתה של המכונית 'על הכביש' מורידה מערכה, מדוע לא נלך 'צעד אחורה' ונקבע כי יש הבדל בין מכונית חדשה שעמדה בתצוגה לבין מכונית חדשה שהוחזקה קודם למסירתה במחסן?".

13. עוד עמדה הערכאה הראשונה על כך שניתן היה לצפות לכך שנציגי הנתבעת יסבירו מדוע לא אמרו לרוכשים כי המכונית שנמסרה להם עמדה קודם לכן באולם התצוגה. אם, כטענת המוכרת, העובדה שהמכונית עמדה בתצוגה איננה חסרון אלא דווקא יתרון, נשאלת השאלה מדוע לא אמרה זאת המוכרת לרוכשים ומה פשר השתיקה. הרוכשים טענו בפני הערכאה הראשונה כי ההסבר למינהג של יבואני מכוניות שלא לציין שמדובר ברכב מתצוגה הוא שברור למוכרי רכב שצרכן לא יהיה מוכן לשלם אותו מחיר עבור מכונית שעמדה באולם תצוגה כשהוא יכול לרכוש מכונית חדשה "הישר ממחסני הערובה". מאידך גיסא, אם המצהירים מטעים המוכרת כן נוהגים לציין בפני קונים שהמכונית היא מתצוגה "ניתן היה לצפות לכך שהמצהירים יפרטו בתצהיריהם כיצד מגיבים אותם קונים: האם הם מכירים על כך תודה? האם הם מתנגדים לקבל את המכונית? האם הם אדישים כלפי עובדה זו?...". על כן, כך לדברי הערכאה הראשונה, "דווקא החסר בתצהיריהם הוא הבולט לעין".

14. הנתבעת טענה בסיכומיה כי אם בית המשפט יקבל את הטענה שמעלים התובעים בתביעה זו, תיגרם לציבור תקלה חמורה. וכך אמרה הנתבעת בסעיף 55 לסיכומיה בערכאה הראשונה:

"מאידך, היענות לתביעת התובעים תיצור מדיניות מסחרית שלילית אשר תפגע בסופו של דבר בכלל הציבור, כדי "לפזר את הנזק" הנגרם לנתבעת מירידת הערך ברכב מן התצוגה, כפועל יוצא של פסיקת

ביהמ"ש. כלומר, אם בית המשפט הנכבד יפסוק כי אין הנתבעת רשאית למכור רכב מן התצוגה כמו כל רכב אחר שבמלאי, אזי אחת מן השתיים: או שהנתבעת וכל סוכני הרכב בארץ לא יציגו עוד מכוניות לתצוגה – דבר שלא בא בחשבון, או שהם יעלו את המחיר של הרכבים שהם מוכרים כדי לפצות את עצמם על ההפסד שנוצר מאותו רכב מהתצוגה, שאינו ניתן למכירה עוד כרכב 'חדש'."

על כך אמרה הערכאה הראשונה "כלום אין בדברי הנתבעת כדי לתמוך בטענת התובעים: על איזו ירידת ערך מדברת הנתבעת? על איזה הפסד? אם, כטענת הנתבעת, בעיני הקונה הסביר אין כל הבדל בין מכונית שעמדה בתצוגה למכונית שלא עמדה בתצוגה, הדעת נותנת כי הנתבעת תוכל למכור מכוניות שעמדו בתצוגה בכסף מלא, ולא ייגרם לה ולציבור כל נזק. זאת יש להבהיר: בית המשפט אינו קובע את ערכן של המכוניות. כוחות השוק הם שקובעים את ערכן של המכוניות. בית המשפט עוסק בפרשנותם של הסכמים. בית המשפט קובע מה חובה על צד לגלות ומה אין הוא חייב לגלות. הא ותו לא. על רקע עובדה זו, האם לא ניתן לומר כי המשמעות האמיתית של דברי הנתבעת איננה אלא זו, כי אם בית המשפט יקבע כי מוטלת עליה חובה להודיע לקונים כי המכונית אותה היא עומדת למסור להם עמדה בתצוגה, אזי הקונים, או חלק מהם, יסרבו לקנות את המכונית בכסף מלא? האין בכך כדי לתמוך בטענת התובעים כי ההנחה המונחת ביסוד הסכמי מכר דוגמת זה שהצדדים ערכו היא, כי רוכשי המכוניות יקבלו מכונית שהוחזקה במחסן הערובה של המוכר, וכי המוכר לא יהיה רשאי לספק להם מכונית מתצוגה?

ההכרעה:

15. אנו סבורים כי צדקה הערכאה הראשונה בקביעה העקרונית שקיימת חובת גילוי לגבי העובדה שהרכב עמד בתצוגה. התצוגה אף היא בגדר שימוש, אף ששימוש זה איננו זהה ל"הורדה של הרכב לכביש" או לפחות לא הוכח בדרך הראויה (על ידי חוות דעת של שמאי) שהשוק מתייחס לרכב מתצוגה כמו אל רכב ש"הורד לכביש". אין הדבר ברור על פניו כלל ועיקר: הרי, כשיימכר הרכב על ידי רוכשיו כ"יד ראשונה" לא יהיה עוד מקום להבחין בין הכניסות הרבות של הרוכשים עצמם לבין כניסותיהם של האנשים שבחנו אותו בתצוגה. עם זאת קיימת חובת גילוי **מוחלטת** בסעיף 2(א)(15) חוק הגנת הצרכן, התשמ"א – 1981, הקובע:

2. **איסור הטעיה** [תיקון: תשמ"א, תשמ"ח, תשנ"ג, תשנ"ט, תש"ס]
(א) לא יעשה עוסק דבר – במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת – העלול להטעות צרכן בכל ענין מהותי בעסקה (להלן-הטעיה); בלי לגרוע מכלליות האמור יראו ענינים אלה כמהותיים בעסקה:

...

(15) השימוש הקודם שנעשה בנכס או היותו חדש או משופץ;

16. הנתבעת לא כפרה בכך שהרכב **שימש** לתצוגה וכי אנשים נכנסו ויצאו מתוכו לשם בדיקתו. אכן, אין זה "שימוש" של **נהיגה**, שהוא שימוש העיקרי של רכב. הרכב שימש יותר כרהיט שנוחיותו נבדקת על ידי הנכנסים אליו בתצוגה. חוק הגנת הצרכן מחייב גילוי של **כל** שימוש קודם, וחובת גילוי זו הופרה על ידי המערערת. מסירת רכב שנעשה בו שימוש במובן האמור היא גם בגדר אי קיום חובת המוכר לפי סעיף 11(ב) בחוק המכר, תשכ"ח – 1968. לנכס תיאור שונה מהמוסכם. (ליחס בין אי התאמה בתיאור הממכר לפי חוק המכר לבין חוק הגנת הצרכן ראו א. זמיר, חוק המכר, תשכ"ח – 1968, עמ' 251-253). גם טענות המערערת שפורטו לעיל מצביעות על כך שיש בליבה חשש שאם תיקבע חובת גילוי העובדה שהרכב עמד בתצוגה, תהיה לכך השפעה זו או אחרת על הצרכנים.

17. המערערת ידעה על אי ההתאמה ולא גילתה אותה לקונים, על כן, ועל אף המסמך עליו חתמו הקונים בעת הרכישה הם זכאים להסתמך על אי ההתאמה לאור הוראת סעיף 16 לחוק המכר, הקובעת:

"היתה אי-ההתאמה נובעת מעובדות שהמוכר ידע או היה עליו לדעת עליהן בעת גמירת החוזה ולא גילה אותן לקונה, זכאי הקונה להסתמך עליה על אף האמור בסעיפים 14 ו-15 או בכל הסכם, ובלבד שנתן למוכר הודעה עליה מיד לאחר שגילה אותה".

18. שאלה נפרדת היא שאלת שיעור הפיצוי בגין הפרת חובת הגילוי הקבועה בדין. כאן נראה לנו כי המשיבים לא הוכיחו, בדרך הראויה, את שיעורו של נזק ממוני שנגרם להם. בצדק טוענת המערערת כי המשיבים לא המציאו חוות דעת של שמאי. הקביעה שברכב נעשה "שימוש", כאמור בחוק הגנת הצרכן, אין משמעותה שהרכב הפך "משומש" גם במובן של "הורדה לכביש". אכן, וכפי שציינה הערכאה הראשונה, בית המשפט אינו קובע את שוויין של המכוניות. השוק הוא שקובע שווי זה. אך לא הוכח בכמה פחת שווי של הרכב עקב עמידתו בתצוגה, דהינו מה שווי הנזק הממוני.

19. נותר הנזק הלא ממוני. (לאומדן נזק לא ממוני בהקשר אחר, ראו והשוו: רע"א 4740/00 לימור אמר ואח' נ' אורנה יוסף ואח' פ"ד נ"ה(5) 510). שיעור הפיצוי הכולל שקבעה הערכאה הראשונה הועמד כמבואר על 20% משווי הרכב. שיעור זה נראה לנו מופרז. אנו מניחים כי אנשים רבים היו ששים לקנות רכב מתצוגה בהנחה משמעותית של 20%, רק בשל כך שעמד בתצוגה ואנשים נכנסו אליו. אי ההתאמה אינה אמנם קיימת, אך אין לתת לה אותו משקל כמו להורדת רכב לכביש. אנו מקבלים את הערעור במובן זה שאנו מעמידים את הפיצוי הכולל על סך 7,500 ₪ נכון למועד פסק הדין בערכאה הראשונה. חיוב ההוצאות בערכאה הראשונה יעמוד בעינו. לא יהיה צו להוצאות בערכאתנו.

המזכירות תעביר העתק פסק דין זה לבאי כח הצדדים

ניתן היום י"ב בסיון, תשס"ג (12 ביוני 2003) בהעדר הצדדים.

ח' בן עמי – שופטת

ב' אוקון – שופט

מ' נאור – שופטת

נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח